

ОБЩА МЕТОДОЛОГИЯ

Настоящият материал е изготвен от експертите на Сдружение „Институт по медиация и управление на спорове“ (ИМЕУС) в изпълнение на проект „Femina Ius“, финансиран от Български фонд за жените (БФЖ) по програмата „Конкурс за подкрепа на феминистки проекти“, 2019г.

„Femina Ius“ е със срок на изпълнение от 7 месеца (февруари-август 2019г.) и цели овластяване на жените на България чрез запознаването им с възможностите за правна защита по отношение: 1). развод, 2). упражняване на родителски права и 3). защита от домашно насилие, ведно с предоставянето на конкретни средства – бланкови документи, практически съвети и застъпничество – с помощта на които жените успешно да правят информирани избори и да защитават своите права.

Подробна информация за „Femina Ius“ и всички дейности по проекта ще откриете на: www.imeus.bg.

Представената тук Обща методология цели да даде допълнителна яснота относно производствата, свързани с ДОМАШНО НАСИЛИЕ, ДЕЦА и РАЗДЯЛА, разгледани в материалите по проекта „Femina Ius“.

I. ДОМАШНО НАСИЛИЕ

Определение

Домашно насилие е **всеки акт на физическо, сексуално, психическо, емоционално или икономическо насилие, както и опитът за такова насилие, принудителното ограничаване на личния живот, личната свобода и личните права**, извършени спрямо лица, които се намират в **родствена връзка**, които са или са били в **семейна връзка** или във **фактическо съпружеско съжителство**.

За **психическо и емоционално насилие върху дете** се смята и **всяко домашно насилие, извършено в негово присъствие**.

Този материал е изработен от Института по медиация и управление на спорове ИМЕУС по проект „Femina Ius“. Настоящият продукт стана възможен благодарение на финансовата подкрепа на Български фонд за жените. Продуктът не отразява становището на финансиращата организация и БФЖ не носи отговорност за съдържанието му.

Защита от домашно насилие

Ако Вие или Ваши близки сте станали жертва на домашно насилие, имате правото да потърсите **съдействие от съда по постоянния или настоящия адрес на пострадалото лице**, като подадете молба. Съдебната подкрепа се дава под формата на **мерки за защита**, които се налагат на извършителя със **Заповед, която е задължителна**. Молбата може да се подаде:

- ✓ **Лично от пострадалото лице, ако е навършило 14-годишна възраст;**
- ✓ **От родители, деца, братя, сестри на пострадалия;**
- ✓ **От настойник, попечител или дирекция „Социално подпомагане“ в определени случаи.**

Молбата за защита от домашно насилие **трябва да подадете в районния съд по постоянния или настоящия адрес на пострадалото лице** в 2 екземпляра (един за съда и един за извършителя). Имайте предвид, че срокът за подаване на Молбата е **едномесечен от извършеното домашно насилие**.

Молбата трябва да:

✓ бъде написана на български език;
✓ идентифицира пострадалото лице и извършителя;
✓ посочва връзката между пострадалото лице и извършителя (съпрузи, роднини, фактическо съжителство);
✓ съдържа искане за налагането на мерките за защита от домашно насилие;
✓ бъде подписана.

Полезно и препоръчително е да подготвите и приложите всички документи, от които може да се съди за извършеното домашно насилие (в т.ч. актове от лекари, психолози; протоколи от служители на МВР, Дирекция „Социално подпомагане“ и т.н.)

Към Молбата трябва да се представи и **Декларация за извършено насилие**, в която се описват подробно конкретните актове на домашно насилие. Съдът може да издаде Заповед за защита от домашно насилие единствено на основание представена Молба и такава Декларация, без необходимост от допълнителни доказателства. **Бланка на Молба за издаване на заповед за защита от домашно насилие и на Декларация за извършено**

насилие може да откриете сред материалите, съставени в рамките на проекта „Femina Ius“ и публикувани на адрес: www.imeus.bg.

Мерки за защита

С Молбата се иска налагането на **една или повече от предвидените мерки по Закона за защита от домашното насилие за срок от максимум 18 месеца**, като мерките са следните:

- ✓ **Задължаване на извършителя да се въздържа от извършване на домашно насилие;**
- ✓ **Отстраняване на извършителя от обитаваното общо жилище;**
- ✓ **Забрана за приближаване до пострадалото лице;**
- ✓ **Временно настаняване на децата при пострадалото лице;**
- ✓ **Задължително посещение на специализирани програми.**

На извършителя се налага **глоба в размер от 200 до 1000 лв.**

Изпълнение на Заповедта за защита от домашно насилие

Полицейските органи следят за изпълнението на Заповедта за защита от домашно насилие. При настъпила опасност за живота и здравето на пострадалото лице и нарушаване на постановеното в Заповедта, следва **да се обърнете незабавно към органите на МВР.**

✓ 112
✓ 0800-186-76 (безплатна 24-часова гореща телефонна линия за пострадали от домашно насилие – за обаждания от България)
✓ 02/981-76-86 (24-часова гореща телефонна линия за пострадали от домашно насилие – за обаждания от чужбина)

II. ДЕЦА

Спорове за родителски права. Лишаване от родителски права

Спорове за родителски права са всички случаи на несъгласие и неразбирателство между родителите, които не живеят заедно, по отношение на **местонахождението на детето, това кой упражнява самите родителски права, колко често и как се осъществява лични отношения с детето и кой в какъв размер дължи издръжка**. Тези спорове могат да бъдат разрешени или по одобрено от районния съд по настоящия адрес на детето споразумение, или, при липса на такова споразумение, индивидуално от съда.

Лишаването от родителски права е мярка, налагана на родители, които поставят личността, здравето, възпитанието или имуществото в особено тежка опасност, с което нарушават своето задължение за полагане на грижи, включително и относно дължимата издръжка. С нейното налагане обществото, чрез санкцията на правото, противодейства на това социално явление, като полага необходимите усилия за запазване на най-добрия интерес на детето, отделяйки го от средата на провинилия се родител.

Как стои въпросът с родителските права след развода?

При развод по исков ред, ако между Вас и съпруга Ви не бъде постигнато съгласие относно местоживеенето на детето и упражняването на родителските права, то **съдът постановява решение, с което определя на кого от двамата родители предоставя упражняването на родителските права**.

Какви критерии взема съдът предвид в тази хипотеза?

Критериите са **съвкупни**, като преценката се прави **с оглед най-добрия интерес на Вашето дете** (пол и възраст на детето, морални и възпитателски качества на родителите и т.нар. родителски капацитет на същите, привързаност на децата към родителите, финансова обезпеченост и др.).

Издръжка. Промяна размера на издръжката

Родителите дължат издръжка на своите ненавършили пълнолетие деца. Имайте предвид, че **издръжката на децата до навършване на пълнолетие е безусловна**; тя е основният социален и правен аспект на родителското задължение и е еманация на конституционните

принципи за особени грижи за децата. Нейната изключителна обществена значимост произтича от връзката ѝ с развитието на подрастващите. Първо и най-важно задължение на родителя е да се грижи за децата си, да им осигури условия да отраснат, да се образуват, да имат добра житейска реализация.

Българският Семейен кодекс поставя размера на предоставяните финансови средства под формата на издръжка, на първо място, в зависимост от **конкретните нужди на детето за всеки отделен случай**, и на второ място, от **финансовите възможности на съответния родител**. Имайте предвид, че независимо от конкретните нужди на детето и възможности на родителя да я изплаща, **задължителният минимален размер на издръжката е 1/4 от размера на минималната работна заплата, респ. актуалният минимален размер на издръжката, считано от 01.01.2019 г., възлиза на 140 лв.**

Необходимостта фокусът на семейния спор да бъде винаги върху детето

Фокусът на семейния спор е върху определени отношения и тяхното уреждане в бъдеще. Възниква въпросът за отражението на тези решения върху децата, и най-вече за защитата на техните интереси в рамките на спора.

Законът за закрила на детето дефинира най-добрия интерес на детето като **преценка на желанията, чувствата, физическите, психическите и емоционалните потребности на детето, възрастта, пола и всякакви други индивидуализиращи белези на детето, включително в отношенията с родителите**.

Фокусът на семейните спорове трябва винаги да бъде поставен върху този най-добър интерес на детето, за да се осигури неговото зачитане в пълнота. Компетентните органи, сред които и съдилищата, са натоварени с неговото съблюдаване, особено при утвърждаване на споразумение между родителите.

Освен чрез контрол за зачитане на този най-добър интерес, фокусът на спора може да бъде поставен и да се запази върху децата, ако се повиши ролята и чуваемостта на гласа на детето, което е пряко засегнато от възникналите семейни спорове. Това може да се постигне чрез активната роля на медиатора в една процедура по медиация, като той следи и активно защитава интересите на детето. Алтернативно, самото дете може да бъде включено в процеса на медиация, като му се дадат възможности да бъде чуто на всеки етап от производството, при отчитане, разбира се, на неговата възраст и индивидуално развитие.

Практиката показва, че в хода на семейния спор родителите често са склонни несъзнателно да пренебрегват най-добрия интерес на своето дете, измествайки фокуса върху други

Този материал е изработен от Института по медиация и управление на спорове ИМЕУС по проект „Fetina lus“. Настоящият продукт стана възможен благодарение на финансовата подкрепа на Български фонд за жените. Продуктът не отразява становището на финансиращата организация и БФЖ не носи отговорност за съдържанието му.

аспекти на отношенията с техния съпруг или партньор. Тъкмо това предизвикателство е една от основните причини за **необходимостта от ползване на процедура по медиация по семейни спорове.**

Този материал е изработен от Института по медиация и управление на спорове ИМЕУС по проект „Fetina lus“. Настоящият продукт стана възможен благодарение на финансовата подкрепа на Български фонд за жените. Продуктът не отразява становището на финансиращата организация и БФЖ не носи отговорност за съдържанието му.

III. РАЗДЯЛА

Развод по исков ред и развод по взаимно съгласие

Както е разяснено в останалите материали, съставени и разпространявани в рамките на проекта „*Femina lus*“, прекратяването на брака може да стане или по исков ред, или по взаимно съгласие на между Вас и Вашия съпруг.

При прекратяване на брака по исков ред е налице т.нар. **дълбоко и неоправимо разстройство на брака**, като производството може да започне по инициатива както на единия съпруг, така и на другия. Твърденията на съпрузите, че брачната връзка помежду им е окончателно и необратимо изчерпана откъм съдържание; че липсват обич, взаимност, уважение и разбирателство и че каквито и да било усилия за заздравяването на брака не биха довели до положителен резултат, подлежат на доказване от страните и се преценяват от съда съвкупно.

Съдът се произнася служебно по следните шест въпроса:

✓ упражняването на родителски права, ако съпрузите имат дете;
✓ издръжка на детето;
✓ издръжка на съпруга;
✓ ползването на семейното жилище, в случай че има ненавършило пълнолетие дете;
✓ фамилното име;
✓ имуществени спорове между съпрузите, ако има такива.

Що се касае въпросът за **вината**, ако някой от съпрузите е поискал това, то съдът се произнася и по него. Този въпрос може да бъде от значение за Вас във връзка с упражняването на родителските права, ползването на семейното жилище, отмяна на дарения и др.

Съдът събира държавна такса в размер на **25 лв. за инициране на процеса**, а впоследствие **допълнително** определя държавна такса в размер на **2% от делбеното имущество и от присъдената издръжка за срок от 1 година**.

При развода по взаимно съгласие, Вие и Вашият съпруг сами достигате до консенсус по отношение изброените по-горе въпроси, като впоследствие представяте своето споразумение пред съда за одобрение (**вижте указанията по-долу**).

Какво представлява т.нар. споделено родителство?

Когато Вие и другият родител показвате способност за съвместно сътрудничество, висок родителски капацитет, целите запазване на отношенията родители-дете и желаете спазване и зачитане на най-добрия интерес на детето, е подходящо отношенията на двамата с детето да се уредят по пътя на т.нар. споделено родителство.

Българското законодателство не познава фигурата на споделеното родителство. В едно производство по развод, независимо по исков ред или по взаимно съгласие, съдът задължително се произнася по въпроса за родителските права, упражнявани от единия родител. **Възможност за уреждане на отношенията, наподобяващи споделеното родителство, възниква или в рамките на процедура по медиация, или по съгласието на страните, вложено в споразумението пред съда при развод по взаимно съгласие.**

Споделеното родителство е подходящ инструмент за съвместно упражняване на родителски права, но **то работи само при условие, че е възможно постигане на съгласие за това и че впоследствие Вие и другия родител сте способни на практика да си сътрудничите и помагате активно.**

Медиация по семейни спорове

Медиацията по семейни спорове е всяка процедура по медиация, предметът на която е разрешаване на конфликт, възникнал в отношенията между съпрузите по повод изпълнение на техните законни права и задължения, включително по отношение на общите грижи за семейството, децата, взаимното уважение и разбирателство между тях.

Участието в процедура по медиация е напълно доброволно, като независимо по какъв повод е тя - дали е иницирана от Вас и Вашия партньор, или е предложена от съда в рамките на процеса по развод по исков ред, целта е да се положат взаимни усилия за

Този материал е изработен от Института по медиация и управление на спорове ИМЕУС по проект „Femina lus“. Настоящият продукт стана възможен благодарение на финансовата подкрепа на Български фонд за жените. Продуктът не отразява становището на финансиращата организация и БФЖ не носи отговорност за съдържанието му.

решаване на спора от самите страни, при зачитане на съществуващото положение, евентуалния изход на едно съдебно производство и най-добрия интерес на децата.

В медиацията Вие свободно можете да обсъждате и съгласувате **както правните въпроси, така и всички неформални аспекти на спора, които считате за важни**. Често последните не се допускат или доказват в хода на съдебния процес, а същевременно тъкмо те лежат в основата на конфликта между двамата партньори. **Чрез медиацията получавате възможността да постигнете взаимноизгодни, холистични, максимално адаптирани към конкретния казус и устойчиви дългосрочно решения на своите отношения и отношенията си с Вашите деца**. В допълнение, медиацията отговаря по адекватен начин и на нуждите на родителите от **поверителност** (процедурата е напълно конфиденциална), от **щадене на достойнството им и етичност** спрямо тях и техните деца.

Когато медиацията е довела до успешно достигане на споразумение за развод по взаимно съгласие, как конкретно се получава одобрение от съда?

Формалните стъпки за постигане на официален развод и одобрение от страна на съда на постигнатото от Вас и Вашия съпруг споразумение са следните:

СТЪПКА 1: МОЛБА ДО СЪДА

Молбата за прекратяване на брака се подава до районния съд местоживеенето на единия от двамата съпрузи. Нужно е в молбата Вие и Вашият съпруг да заявите своето **взаимно, сериозно и непоколебимо съгласие за развод**, като не е необходимо да се сочат конкретните причини за искането за прекратяване на брака. Молбата съдържа също данните на съпрузите – имена, ЕГН, адрес. Към нея се прилага в един екземпляр постигнатото споразумение. **Бланка на споразумение за развод по взаимно съгласие може да откриете сред материалите, съставени в рамките на проекта „Femina Ius“ и публикувани на адрес: www.imeus.bg**. Към молбата следва да приложите също: удостоверение за сключен граждански брак, актовете за раждане на децата, квитанция за внесена държавна такса, както и други доказателства, свързани с имуществени права – напр. нотариални актове, договори за покупко-продажба на МПС и др. Прилагат се и определени сведения по образец: декларация за семейно и материално положение, декларация за имотно състояние, данни за съпрузите и др.

Този материал е изработен от Института по медиация и управление на спорове ИМЕУС по проект „Femina Ius“. Настоящият продукт стана възможен благодарение на финансовата подкрепа на Български фонд за жените. Продуктът не отразява становището на финансиращата организация и БФЖ не носи отговорност за съдържанието му.

СТЪПКА 2: ЛИЧНО ЯВЯВАНЕ НА СЪПРУЗИТЕ

Задължение и на двамата съпрузи е **да се явят лично** на първото съдебно заседание, за да заявят пред съда, че поддържат своята молба за развод по взаимно съгласие и представеното със същата споразумение. Участието на адвокат с изрично пълномощно не може да замени задължението за лично явяване на всяка от страните. В този ред на мисли, имайте предвид, че ако Вие и/ли Вашият съпруг не се явите лично в първото по делото съдебно заседание без уважителна причина, то делото се прекратява от съда.

СТЪПКА 3: РАЗГЛЕЖДАНЕ НА МОЛБАТА

Съдът се запознава с постигнатото между Вас и Вашия съпруг споразумение и проверява **дали то е сериозно и непоколебимо, дали е пълно, дали отговаря на законовите изисквания и дали защитава най-добрия интерес на децата**, като може по свое усмотрение да поиска становище от страна на Дирекция „Социално подпомагане“. В случай че съдът открие неспазване на някое от законовите изисквания в споразумението, той дава срок на страните за отстраняването на тези недостатъци. Ако последните не бъдат отстранени в срок, делото се прекратява.

СТЪПКА 4: ОДОБРЕНИЕ НА СПОРАЗУМЕНИЕТО

След като завърши успешно своята проверка и не открие недостатъци или същите са отстранени от страните в срок, **съдът допуска развода и одобрява споразумението** с решение. Това решение на съда е окончателно и не подлежи на обжалване.

Повече информация, както и бланкови материали по разгледаните по-горе въпроси, ще откриете на уебсайта на Сдружение ИМЕУС: www.imeus.bg.

